

УДК 330.341.1

Колодізев О. М.
Броннікова А. І.

Таблиця 1

ІННОВАЦІЇ: УЗАГАЛЬНЕННЯ СУТНОСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ ХАРАКТЕРНИХ ОЗНАК

The concrete circle of aspects which characterize the essence of concept "innovation" is determined on the basis of different scientists' researches. It is studied from the point of its two different Russian/Ukrainian equivalents.

У сучасних умовах розвитку економіки України, спрямування на підвищення її конкурентоспроможності надзвичайно важливого значення набуває активізація інноваційної діяльності. Оскільки без цього стає неможливим здійснення прогресивних структурних зрушень у країні, оновлення підприємств реального сектору й загалом забезпечення сталого соціально-економічного розвитку її економіки. Актуальність теми досліджень є безперечною і свідчить про об'єктивну необхідність подальшого дослідження сутності та вдосконалення термінологічного трактування категорії.

Дослідженню проблеми розвитку інноваційної діяльності приділяється значна увага в наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, таких, як: С. Абрамов, Ф. Валента, С. Вовканич, Г. Ковальов, М. Крупка, В. Мединський, О. Ястремська та ін.

П. Завлін та О. Васильєв зазначають, що "в літературі зустрічається декілька підходів до визначення сутності інновації. Найрозповсюдженішими є дві точки зору, коли в одному випадку нововведення вважається результатом творчого процесу у вигляді нової продукції, технології, методу тощо, а в іншому – процесом введення нових виробів, елементів, підходів замість діючих" [1, с. 4].

Більш однозначно науковцями трактується термін "інноваційний процес". Так, у роботі [2] інноваційний процес визначається як процес, що має місце "в будь-якій складній виробничо-господарській системі, є сукупністю прогресивних, якісно нових змін, що безперервно виникають у часі та просторі. Інноваційні процеси започатковуються певними галузями науки, а завершаються у сфері виробництва..." [2, с. 204]. У роботі [1] – як "...послідовний ланцюг подій, у ході яких інновація визріває від ідеї до конкретного продукту, технології чи послуги..." [1, с. 7].

Відповідно до міжнародних стандартів інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, що втілюється у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або ж удосконаленого технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності чи в новому підході до соціальних послуг. Установлення конкретного кола аспектів, що характеризують сутність поняття "інновація", є вихідним моментом у подальшому дослідженні.

Як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі останніх років усе частіше можна помітити отождолення поняття "інновація" з поняттям "нововведення". Це цілком зрозуміло, оскільки будь-які винаходи, нововведення тільки тоді одержують суспільне визнання, коли будуть прийняті до широкого вжитку, і вже в новій якості вони виступають як інновації з метою зміни об'єкта управління та одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого вигляду ефекту. Однак слід зазначити, що сутність цих понять має деякі принципи відмінності, які необхідно виявити на основі дослідження точок зору авторів та їх подальшого узагальнення (табл. 1).

Визначення поняття "нововведення"

Автор	Поняття "нововведення"	Джерело
Б. Твісс	Нововведення – це процес створення і впровадження нового	[3]
Й. Шумпетер	Нововведення – тільки частина процесу, "ідея, її реалізація, споживання нового продукту"	[4]
М. Мескон, М. Альберт	Нововведення – це результат наукової праці, спрямований на вдосконалення суспільної практики і призначений для безпосередньої реалізації в суспільному виробництві	[5]
Д. Черваньов, Л. Нейкова	Нововведення – це процес доведення наукової ідеї або технічного винаходу до стадії практичного використання, що приносить дохід, а також пов'язані з цим процесом техніко-економічні й інші зміни в соціальному середовищі	[6]
П. Уайт	Нововведення йде за винаходом і завершує успішні розробки	[7]
Д. Гвішиани, В. Громека	Процес доведення технічного винаходу або відкриття до стадії практичного використання, коли воно починає давати економічний ефект, або як кінцевий результат цього процесу, тобто винахід, доведений до стадії комерційного використання	[8]
Е. Уткін	Нововведення – це прибуткове використання науково-технічних та інших досягнень за допомогою виробництва нової споживчої вартості	[9]
Ф. Валента	Нововведення – це зміна, перехід	[10]
М. Іванов, С. Колупаєва, Г. Кочатков	Нововведення – це процес, що включає безліч стадій і зв'язків, починаючи з відкриттів і закінчуючи появою на ринку нових товарів; це безперервне розширення організованого людського знання й застосування його до розробки нових підходів щодо задоволення людських потреб; процес, що веде до більш ефективного виробництва й завершується новими та істотно модифікованими товарами або послугами	[11]
Г. Гольдштейн	Нововведення – заміна старого об'єкта новим, тобто становить певну новину, якої не було раніше	[12]

Приклади наведених визначень дозволяють наголосити на наявності принципово різних точок зору щодо визначення терміна "нововведення". Деякі автори [3; 4; 6; 8] вважають, що нововведення – це процес. На думку інших [5], нововведення – це результат; нововведення – це цілеспрямована зміна [10; 12].

На підставі дослідження робіт і аналізу узагальнення існуючих підходів (табл. 1) пропонується наступне тлумачення терміна "нововведення". Нововведення – це оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок або експериментальних робіт у певній сфері діяльності з підвищення її ефективності.

Доцільним, на нашу думку, є визначення також сутності поняття "інновація".

Слово *innovation* (англ.) утворене з латинського "новація" (новизна, нововведення) і англійського префікса "ін", що означає "в", "введення". Отже, в перекладі з англійської інновація означає введення нового або відновлення.

Впровадження нового в господарську практику визначається як нововведення, тобто з моменту прийняття до поширення новація здобуває нову якість і стає інновацією. Закономірності трансформації нововведення в економіці стали вивчати й застосовувати тільки на початку ХХ ст. [4].

Сьогодні термін "інновація" трактується залежно від об'єкта і предмета дослідження, що здійснюється.

Для більш зручного порівняльного аналізу існуючі авторські варіанти визначення інновації наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Систематизуюча таблиця сутності поняття "інновація"

Автор	Поняття "інновація"	Джерело	Примітка
Й. Шумпетер	Зміни з метою впровадження й використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків та форм організації в промисловості	[4]	Не враховані можливості, використання нових видів сировини, внесення змін у якісний і кількісний склад кадрів, не зазначена обов'язковість підвищення ефективності
Х. Хауштайн	Упровадження в практику здійснення й використання ідей, пропозицій, науково-дослідного рішення, моделі	[13]	Не простежено рух ідей до ринку, не розглянуто можливість змін у структурі організації виробництва, у складі кадрів, обов'язковість оцінки ефективності прийнятої ідей
В. Н. Лапін	Комплексний процес створення, поширення й використання нового практичного засобу для кращого задоволення відомої потреби людей	[14]	Не розглянуто інновацію як конкретний матеріальний об'єкт, не розглянуті організаційно-управлінські, соціальні та інші інновації
Ф. Валента	Зміна в початковій структурі виробничого механізму, тобто перехід його внутрішньої структури до нового стану: стосується продукції, технології, засобів виробництва, професійної та кваліфікаційної структури робочої сили, організації; зміни як з позитивними, так і з негативними соціально-економічними наслідками	[10]	Не обговорено можливість використання нових видів сировини, нових ринків збуту. Відзначена імовірність негативних наслідків, що позбавляють інновацію змісту
Т. Брайн	Процес, у якому інтелектуальний товар – винахід, інформація, ноу-хау або ідея – набуває економічного змісту	[15]	Необхідно визначити, що ефект – обов'язковий, а також те, що ідея має бути реалізованою (на ринку)
Л. Волдачек	Цільова зміна у функціонуванні підприємства як системи (кількісна, якісна, у будь-якій сфері діяльності підприємства)	[16]	А також нова сировина, нові види товарів і послуг, нові ринки збуту й ефект від внесених змін
Б. Санто	Суспільний, технічний, економічний процес: практичне використання ідей, винаходів, що призводять до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій, орієнтованих на економічну вигоду, прибуток, додатковий прибуток, охоплює весь спектр видів діяльності – від досліджень і розробок до маркетингу	[17]	Не розглянуто рух продукції на ринку, не враховані виробничі кадри, виробничі й транспортні засоби, структура виробництва
І. Н. Молчанов	Результат наукової праці, спрямований на вдосконалення суспільної практики й призначений для безпосередньої реалізації в суспільному виробництві	[18]	Не простежений шлях від ідей до її реалізації на ринку
Л. М. Голберг	Кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або вдосконаленого процесу, використаного в практичній діяльності чи в новому підході до соціальних послуг	[19]	Необхідно, щоб ідея пройшла шляхом від моменту виникнення до етапу реалізації, без нагадування на розвиток визначення не буде повним
Ф. Піксон	Сукупність технічних, виробничих, комерційних заходів, що призводять до появи на ринку нових процесів і устаткування	[20]	До проведення перелічених заходів має зародитися ідея, яка й приведе до необхідності здійснення наступних дій; також варто враховувати можливість упровадження нових видів сировини, що приводить до одержання нових або кращих продуктів
В. Г. Медінський	Суспільний, технічний, економічний процес, що приводить до створення кращих за своїми властивостями товарів (продуктів, послуг) і технологій шляхом практичного використання нововведень	[21]	Товари мають бути реалізовані на ринку
П. Н. Завлін	Використання в будь-якій сфері суспільства результатів інтелектуальної (науково-технічної) діяльності для вдосконалення процесу діяльності або його результатів (виробництво, економічні, правові, соціальні відносини, галузі науки, культури, освіти та інші сфери діяльності суспільства)	[22]	Таке використання мусить привести до одержання економічної вигоди через реалізацію на ринку
С. В. Валдайцев	Освоєння нової продуктової лінії, заснованої на спеціально розробленій оригінальній технології, що здатна вивести на ринок продукт, який задовольняє незабезпечені існуючими пропозиціями потреби	[23]	Не підвищено організаційно-управлінські, соціальні, інформаційні інновації, не розглянуто шлях від ідей до виходу на ринок, внесення змін до складу кадрів та структури виробництва
В. Л. Макаров	Форма розв'язання суперечності, явище прогресу в будь-якій сфері людської діяльності, а не лише в техніці й технології	[24]	Не розглянуто інновацію як складову частину життєвого циклу (наука – виробництво – реалізація)
Л. В. Канторович	Наукові відкриття або винаходи, що мають практичне застосування і задовольняють соціальні, економічні й політичні вимоги, дають ефект у відповідних галузях	[25]	Не враховано можливість ризику при реалізації інновації
Д. М. Гвішані	Комплексний процес створення, поширення й використання нового практичного засобу (нововведення) для нової (або кращого задоволення вже відомої) суспільної потреби; водночас це процес сполучених із цим нововведенням змін у тому соціальному й речовинному середовищі, де відбувається його життєвий цикл	[26]	Не обговорено роль ринку збуту
Н. Н. Лапін	Конструювання нових способів виробництва й продуктів. У більш широкому, філософському змісті – це функція розвитку культури як сукупності життєдіяльності людини. Нововведення є цілісною, внутрішньо-суперечливою й динамічною системою	[27]	Необхідно підкреслити особливості інновації й виробництва
В. С. Кабаков	Процес формування якісно нового стану системи, а також зв'язків між її елементами, спрямований на підвищення ефективності її функціонування	[28]	Інновація має бути реалізованою на ринку
В. Раннопорт	Практичне здійснення якісно нових рішень, сутність і зміст стратегії підприємства	[29]	Не зумовлена можливість, використання інновацій
І. П. Піннінго	Нові способи й методи роботи; розподіл ресурсів і фондів у організації; процес упровадження нових продуктів, послуг та виробничих процесів	[30]	Інновація у своєму розвитку змінює форми, просуваючись від ідей до впровадження
М. Блауг	Будь-яке вдосконалення технічних способів виробництва, будь-яке доповнення до існуючого обсягу технологічних знань	[31]	Під інновацією мається на увазі об'єкт, впровадження у виробництво
Б. Твісс	Процес, у якому винахід або ідея набуває економічного змісту	[3]	Не розглянуто організаційно-управлінські, соціальні та інші інновації
А. Левінсон	Результати, підсумок попередньо проведеної наукової, практичної, організаційної роботи	[32]	Не відзначена імовірність негативних наслідків
Ю. В. Яковець	Якісні зміни у виробництві можуть належати як до техніки й технології, так і до форм організації виробництва та управління	[33]	Не простежений шлях від ідей до її реалізації на ринку
С. Бешелев, Ф. Гурвіч	Реалізований у суспільному виробництві науковий або технічний результат, а також процес його одержання	[34]	Інновації – це особливий інструмент підприємства
С. Ю. Глазьев	Інновація має чітку орієнтацію на кінцевий результат прикладного характеру, вона має завжди розглядатися як складний процес, що забезпечує визначений технічний, соціально-економічний ефект. Інновація у своєму життєвому циклі змінює форми, просуваючись від ідей до впровадження	[35]	Не врахована можливість ризику при реалізації інновації

Узагальнення результатів дослідження дозволяє зробити наступні висновки: деякі автори розглядають інновацію, як процес [3; 13 – 15; 17; 20; 21; 23; 24; 26 – 30], інші – як зміну [4; 10; 16; 31; 33], а інші – як результат [18; 19; 22; 25; 32; 35]. На думку авторів статті, інновацію слід розглядати як об'єкт, упроваджений у виробництво в результаті використання наукового дослідження або відкриття, якісно відмінного від попереднього аналога, що характеризується більш високим технологічним рівнем, новими споживчими якостями товару або послугами порівняно з попереднім продуктом; виробничі, організаційні, фінансові, науково-дослідні, навчальні та інші сфери, що забезпечують економію або формують умови для економії.

Таким чином, інновація – це нововведення, яке пов'язане з науково-технічним прогресом (НТП) і полягає у відновленні основних фондів та технологій, удосконаленні управління й покращенні економічних показників підприємства.

На підставі проведеного дослідження існуючих підходів до визначення таких категорій, як нововведення та інновація, авторами обґрунтовано, що між цими поняттями є принципова різниця. Так, поняття "нововведення" визначає більш загальне явище відносно категорії "інновація". Визначення поняття "нововведення" перебувають у постійній трансформації та розвитку й доповнюються певними якостями, які враховують особливості та вимоги певного етапу розвитку економіки держави. Інновація вважається необхідною умовою для впровадження нововведення.

Література: 1. Завлин П. Н. Оценка эффективности инноваций / П. Н. Завлин, А. В. Васильев. – М.: Бизнес-пресса, 1998. – 388 с. 2. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С. Ф. Покропівського. – К.: КНЕУ, 2000. – 432 с. 3. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Пер. с англ.; [Авт. пред. и науч. ред. К. Ф. Пузыня. – М.: Экономика, 1989. – 272 с. 4. Шумпетер Й. Теория экономического развития. – М.: Прогресс, 1982. – 456 с. 5. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури; [Пер. с англ. – М.: Дело, 1992. – 704 с. 6. Черваньов Д. М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства в Україні / Д. М. Черваньов, Л. І. Нейкова. – К.: Знання, 1999. – 156 с. 7. Уайт П. Управление исследованиями и разработки / Сокр. пер. с англ.; [Под. ред. Д. Н. Бобрышева. – М.: Экономика, 1982. – 24 с. 8. Гвишиани Д. М. Теоретические аспекты исследований инновационных процессов и формирование инновационной политики: Инновационная политика развитых капиталистических государств / Д. М. Гвишиани, В. И. Громека. – М.: Знание, 1990. – 84 с. 9. Уткин Э. А. Курс менеджмента: Учебник для вузов. – М.: Зеркало, 1998. – 448 с. 10. Валента Ф. Управление инновациями. – М.: Прогресс, 1985. – 440 с. 11. Иванов М. М. США: управление наукой и нововведениями / М. М. Иванов, С. Р. Колупаева, Г. В. Кочетков. – М.: Наука, 1940. – 216 с. 12. Инновационный менеджмент: Учеб. пособие / Под ред. Г. Я. Гольдштейн. – Таганрог: Изд. ТРТУ, 1998. – 132 с. 13. Хауштайн Х. Leitung industrieller Forehung. – Berlin, 1979. 14. Лапин В. Н. Социальные аспекты управления нововведением. – М.: Наука, 1981. – 520 с. 15. Братан Т. Управление научно-техническими нововведениями. – М.: Экономика, 1989. – 712 с. 16. Волдачек Л. Стратегия управления инновациями на предприятии. – М.: Экономика, 1989. – 444 с. 17. Санто Б. Инновация как средство экономического развития. – М.: Прогресс, 1990. – 212 с. 18. Молчанов И. Н. Инновационный процесс. – СПб.: Наука, 1995. – 152 с. 19. Голберг Л. М. Статистика науки и инноваций. Краткий терминологический словарь. – М.: Акалис, 1996. – 340 с. 20. Пиксон Ф. Инновационный менеджмент. – М.: Экономика, 1997. – 240 с. 21. Медынский В. Г. Инновационное предпринимательство. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 536 с. 22. Завлин П. Н. Инновационный менеджмент. Справочное пособие. – СПб.: Наука, 1997. – 432 с. 23. Валдайцев С. В. Оценка бизнеса и инновации. – М.: Филинь, 1997. – 272 с. 24. Макаров В. Л. Введение нетехнических нововведений // Экономика и организация промышленного производства. – 1983. – №10. – 52 с. 25. Канторович Л. В. Системный анализ и некоторые про-

блемы научно-технического прогресса // Диалектика и системный анализ. – М.: Наука, 1983. – 76 с. 26. Гвишиани Д. М. Диалектикоматериалистические основания системных исследований // Диалектика и системный анализ. – М.: Наука, 1986. – 136 с. 27. Лапин В. Н. Системно-деятельная концепция исследования нововведений // Диалектика и системный анализ. – М.: Наука, 1986. – 536 с. 28. Кабаков В. С. Менеджмент: проблемы – программы – решение. – Л.: Лениздат, 1990. – 248 с. 29. Раннопорт В. Диагностика управления: практический опыт и организации. – М.: Экономика, 1998. – 80 с. 30. Пиннинг И. П. Новая технология и организационные структуры. – М.: Экономика, 1990. – 420 с. 31. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе / Пер. с англ. – М.: Дело ЛТД, 1994. – 720 с. 32. Левинсон А. Экономические проблемы управления научно-техническим прогрессом. Опыт системного анализа. – М.: Экономика, 1973. – 128 с. 33. Яковец Ю. В. Ускорение научно-технического прогресса. Теория и экономический анализ. – М.: Экономика, 1988. – 300 с. 34. Бешелев С. Нововведение и мы / С. Бешелев, Ф. Гурвич. – М.: Наука, 1990. – 512 с. 35. Глазьев С. Ю. Теория долгосрочного технико-экономического развития. – М.: Властелин, 1993. – 380 с. 36. Абрамов С. И. Инвестирование. – М.: Центр экономики и маркетинга, 2000. – 436 с. 37. Вовканич С. Инновационный розвиток України як стратегія реалізації національної ідеї / С. Вовканич, Х. Копистянська, С. Цапок // Region. Економіка. – 1999. – №2. – С. 40. 38. Ковалев Г. Д. Инновационные коммуникации. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 352 с. 39. Крук М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку України – Львів: Вид. Центр Львів. нац. університету ім. І. Франка, 2001. – 400 с. 40. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади. Наукове видання. – Харків: Вид. ХДЕУ, 2004. – 472 с.

Стаття надійшла до редакції
7.11.2007 р.

УДК 331.101.3

Лаптев В. І.

МОДЕЛЬ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ЧЛЕНІВ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Using existent informal and processual theories of motivation, their advantages and disadvantages – the model of a joint-stock company's top managers' motivation is developed. This model, based on the Porter – Louler's theory, takes into account the top managers' labor distinctions, their motives, inside causes, values and outside causes – stimulus.

Однією з невід'ємних складових управління будь-яким підприємством є система мотивації, яка становить спонукач свідомої координованої діяльності співробітників даного підприємства. Мотивація – базис управління та загальна функція для інших трьох функцій управління (планування, організації та контролю), оскільки її реалізація знаходить місце й при їхньому виконанні. Метою мотивації є спонукання членів організації до праці, виконання поставлених завдань для забезпечення ефективної діяльності компанії в процесі досягнення стратегічних цілей. Запорукою ефективної діяльності виступає висока продуктивність праці. Однак працювати продуктивно протягом робочого дня, представляти результати своєї праці у встановлені строки та вважати цілі компанії вищими за інші є доволі складним завданням, для виконання якого повинна існувати значна спонукальна причина.